

1. GLASBLAZERS

1.1 Inleiding

De branche waarin glasblazers actief zijn is in Nederland zeer klein te noemen. De branche bestaat voornamelijk uit kleine tot iets grotere ateliers waar glasblazers - al dan niet in samenwerking met ontwerpers - glasobjecten blazen.

In navolging van diverse andere landen (zoals de VS en Australië) vindt in Nederland langzaam een omslag plaats van een krimpende industriecultuur naar een groeiende studiocultuur. Studioglaskunst is moderne glaskunst gemaakt door een autonoom kunstenaar en wordt daarom ook wel 'vrij glas' genoemd.

In de glaskunst zien we met name de laatste tien jaar, net als in vrijwel alle creatieve disciplines, steeds meer verrassende combinaties van materialen. Vanuit de Rietveld Academie Amsterdam zien we experimenten met het combineren van glas en natuurlijke materialen of objecten. Net als bij glas-in-lood is het spel van licht vaak van groot belang.

1.2 Branche

Aantal bedrijven

Bij de Kamer van Koophandel staan 57 bedrijven geregistreerd die aangemerkt kunnen worden als glasblazerijen. Hieronder vallen diverse bedrijven, zoals blazerijen voor laboratoriumglas of neonglas en glaskunst. De opleiding Creatief Vakman leidt leerlingen op tot glasblazers in de glaskunst; geschat wordt dat dit een kleine 20 bedrijven zijn in Nederland. Of dit allemaal actieve bedrijven zijn waar voldoende omzet wordt gegenereerd om in eigen levensonderhoud te kunnen voorzien, is de vraag. Al met al gaat het om een zeer kleine branche. Een grove schatting is dat er zo'n 40 glaskunstblazers actief zijn in Nederland (gemiddeld ongeveer 2 per bedrijf).

De grootste glasblazerijen van Nederland staan in Leerdam: de blazerij van Royal Leerdam Crystal en de glasblazerij van het Nationaal Glasmuseum, waar de laatste jaren zeer intensief met kunstenaars en ontwerpers wordt samengewerkt. Verder is er de Stichting Vrij Glas. Deze stichting is in 1962 opgericht door kunstenaars die hun eigen glas gingen maken. De Stichting biedt mogelijkheden voor kunstenaars en ontwerpers om te experimenteren met het materiaal. Naast een studio is er een bibliotheek en de historische collectie Vrij Glas.

Omzet

Omzet wordt gegenereerd met opdrachten voor kunstenaars en ontwerpers en met de verkoop van sierglas. Het sierglas wordt verkocht via winkels bij glasblazerijen of via galleries. Ook vindt er verkoop via internet plaats. Daarnaast zijn er glasblazerijen die workshops aanbieden. Tot slot zijn er de glasblazerijen die tegen entreegelden demonstraties geven.

Onderzoek

Kenniscentrum SVGB heeft in 2009 een kleinschalig onderzoek gehouden onder glasblazers ten behoeve van de ontwikkeling van een opleiding. Aan dit onderzoek hebben 23 mensen meegedaan, waarvan 18 respondenten aangaven te kunnen glasblazen. De eerdere schatting van het aantal mensen dat in deze branche werkzaam is - 40 - zou in de buurt kunnen liggen van het werkelijke aantal.

Opvallende uitkomsten van het onderzoek zijn:

- het opleidingsniveau is vrij hoog: tien respondenten hebben hbo of universiteit;
- de piek in het aantal jaren werkervaring ligt bij 21-30 jaar (acht personen) met op de tweede plaats 0-10 jaar (zes personen);
- dertien respondenten zijn zelfstandig ondernemer;
- acht glasblazers zijn minstens 40 uur met glasbewerken bezig, de rest minder;
- glasblazen is de hoofdactiviteit en veruit de belangrijkste inkomstenbron voor de respondenten; een klein aantal geeft ook workshops of cursussen.

1.3 Arbeidsmarktsituatie

In het onderzoek van de SVGB in 2009 wordt beperkt ruimte gesignaleerd voor glasblazers op de arbeidsmarkt. Er waren op dat moment zes vacatures. Ook gaven zes respondenten aan op de langere termijn behoefte te hebben aan glasblazers. In een laatste online-vacaturepeiling van SVGB kenniscentrum in juni 2011 is één vacature gevonden voor een glasblazer. Hierbij moet worden opgemerkt dat er alleen online is gezocht naar vacatures en dat binnen de branche van de glasblazers niet iedereen online actief is. Er zal zeker nog veel buiten het internet gevonden worden.

1.4 Onderwijsinformatie

Uitvoering kwalificatiedossier Creatief Vakmanschap

Het kwalificatiedossier Creatief Vakmanschap bestaat uit zeven uitstromen en wordt door verschillende roc's en vakscholen uitgevoerd onder twee crebonummers. In onderstaand figuur is weergegeven welke onderwijsinstellingen welke uitstromen uitvoeren binnen het dossier Creatief Vakman. In dit document zijn niet de gegevens meegenomen van de onderwijsinstellingen die crebonummer 93686 uitvoeren, want deze valt namelijk onder kenniscentrum SH&M. Het Hout- en MeubileringsCollege (HMC) is in het plaatje meegenomen omdat dit een onderwijsinstelling is die meedoet binnen het project Voorrang voor Creatief Vakmanschap.

Bij de Vakschool Schoonhoven zijn in 2010-2011 32 leerlingen ingeschreven bij de opleiding glazenier. De opleiding glasblazen moet nog starten.

Figuur 5

Uitstromen	Creatief Vakman 93680		Ontwerpend meubelmaker 93686
Glazenier	Vakschool Schoonhoven (32)		
Glasblazer			
Keramist	SintLucas (32)		
Ambachtelijk schoenmaker		HMC	
Lederwarenmaker			
Hoedenmaker			
Ontwerpend meubelmaker (onder beheer van SH&M)	ROC Friesland College (24)		De Leijgraaf (15), Deltion College (12), Graafschap college (6), Koning Willem I (56), ROC Twente (10).

Bron: DUO (2011)

Start opleiding Glasblazer

De mbo-kwalificatie Glasblazer (niveau 4) maakt deel uit van het kwalificatiedossier Creatief Vakman. Inmiddels is er een regulier opleidingstraject gestart bij Vakschool Schoonhoven voor Creatief Vakman met als een van de uitstroombdifferentiaties Glasblazer. De opleiding duurt vier jaar, waarbij gestart wordt met twaalf weken oriëntatie op het vak en de branche. Tijdens deze oriëntatie bezoekt de student drie verschillende glasbedrijven. Het eerste jaar is een algemeen jaar Glas. Zowel vlakglastechnieken als glasblazen komen dan aan de orde. Hierna volgt een selectie. Vanwege de kleinschaligheid van de glasblazersbranche is er beperkt ruimte en behoefte aan nieuwe instroom op de arbeidsmarkt. Dit heeft ook consequenties voor de instroom van de opleiding tot glasblazer: er is slechts plaats voor vier studenten per jaar.

Vanaf leerjaar twee worden praktijklessen glasblazen gevolgd. Ook wordt stage gelopen in een glasblazerij. Naast het praktijkvak Glasblazen wordt ook lesgegeven in de vakken 2D-vormgeving en 3D-vormgeving. Ook is ondernemerschap een belangrijk onderdeel van de opleiding.

Instroomeisen:

- Diploma vmbo gemengde of theoretische leerweg

- Overgangsbewijs van 3 naar 4 havo/vwo
- Diploma havo of vwo alle profielen

Loopbaanperspectief

Als glasblazer kun je verder leren aan diverse academies in binnen- en buitenland. Er kan worden gekozen voor het tweejarige hbo-traject Arts & Crafts aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam of voor een andere hbo-opleiding aan de Academie Beeldende Kunsten Maastricht of de Design Academy in Eindhoven, de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen.

Project Voorrang voor Creatief Vakmanschap¹

De ontwikkeling van de opleiding Creatief Vakman vindt plaats binnen het project 'Voorrang voor creatief vakmanschap'. Dit initiatief is ontstaan vanuit een uniek samenwerkingsverband van innovatieve bedrijven, musea, belangen- en brancheorganisaties, die zich hebben verenigd in een platform dat zich tot doel heeft gesteld het creatief vakmanschap in Nederland te behouden en nieuwe impulsen te geven.

SintLucas, Vakschool Schoonhoven, het HMC en SVGB kenniscentrum zijn de uitvoerende partners, die gezamenlijk het doel hebben om uiterlijk 30 juni 2012 te komen tot een duurzame opleidingsvoorziening voor de creatief-technische sector. Hiervoor wordt er met twee verschillende opleidingsconcepten geëxperimenteerd. Het vormen van een kennisnetwerk en de voorbereiding van een startersportaal zijn belangrijke middelen om docenten, praktijkopleiders en studenten te professionaliseren zodat dit doel gerealiseerd wordt.

SintLucas, het HMC en Vakschool Schoonhoven ontwikkelen de opleiding Creatief Vakman onder het logo Creatief Vakman.

SintLucas en HMC werken van breed naar smal, waarbij leerlingen zich eerst verdiepen in een breed spectrum en zich daarna specialiseren. Vakschool Schoonhoven werkt van smal naar breed: leerlingen specialiseren zich in één richting en vergroten in een later stadium hun kennis van materialen en technieken. Beide **opleidingsconcepten** hebben een curriculum waarin de kerntaken vervaardigen, vormgeven en ondernemen integraal aangeboden worden. Onderzocht wordt of beide opleidingsconcepten tot duurzame resultaten leiden in termen van kwaliteit van de studenten en financiële haalbaarheid en wat de kritische succesfactoren zijn.

Het vormen van een **kennisnetwerk** is een noodzakelijke voorwaarde voor het ontwikkelen van een duurzaam opleidingsconcept én voor de toekomst van het creatief vakmanschap. Onderdeel van het project is het inventariseren van de bestaande kennis, het peilen van de kennisbehoefte bij (in eerste instantie) docenten en praktijkopleiders en het organiseren van de beschikbaarheid van de verzamelde kennis. Creatieve vakmensen, designers, musea, bedrijven en brancheorganisaties worden in contact gebracht met docenten, praktijkopleiders en studenten. Onderzocht wordt of dit kennisnetwerk daadwerkelijk leidt tot verhoging van de professionaliteit van docenten en praktijkopleiders.

Een onderdeel van het project dat gericht is op de verdere toekomst is de voorbereiding van een **startersportaal**. Via dit portaal zullen de opgeleide creatief ondernemers gedurende de beginjaren van hun onderneming ondersteund kunnen worden.

¹ Deze informatie is afkomstig uit het projectplan Voorrang voor Creatief Vakmanschap